

ŽIDOVSKÉ PAMIATKY V KOMÁRNE

ZSIDÓ EMLÉKHELYEK KOMÁROMBAN

JEWISH HERITAGE SITES IN KOMARNO

JÜDISCHE GEDENKSTÄTTEN IN KOMÁRNO

Židovské pamiatky v Komárne

Židovská náboženská obec v Komárne v roku 2021 oslávila 230. výročie svojho vzniku. Pri tejto príležitosti vychádza naša publikácia, ktorá obsahuje pamätihodnosti spojené so životom tunajšej židovskej komunity. Prihovára sa Komárňanom i turistom, aby mohli objavovať málo známe židovské kultúrne dedičstvo tohto mesta.

Zsidó emlékhelyek Komáromban

A Komáromi Zsidó Hitközség 2021-ben ünnepelte fennállásának 230. évfordulóját. Ebből az alkalomból jelenik meg kiadványunk, mely a város zsidósággal kapcsolatos nevezetességeit tartalmazza. Szól a komáromiaknak és az ide látogató turistáknak, hogy felfedezhessék Komárom alig ismert zsidó kulturális örökségét.

Jewish Heritage Sites in Komarno

The Jewish Congregation of Komarno celebrated its 230th anniversary in 2021. This publication marks this special anniversary and lists all Jewish-related sights of the city. It is meant to address both locals and tourists visiting here to discover the little known Jewish cultural heritage of Komarno.

Jüdische Gedenkstätten in Komárno

2021 feierte die Jüdische Gemeinde Komárno ihr 230-jähriges Bestehen. Aus diesem Anlass erscheint unsere Publikation, die die Sehenswürdigkeiten der Stadt im Zusammenhang mit dem Judentum enthält. Sie ist für die Einwohner von Komárno und für die Touristen bestimmt, um das kaum bekannte jüdische Kulturerbe von Komárno entdecken zu können.

Prvá synagóga (Nádvorie Európy)

Budovu vlastnila miestna židovská obec od roku 1827 a vytvorili v nej prvú synagógu mesta (navýšili múry, vybudovali ženskú galériu, vyrezali nové okná a dvere, zamurovali okná bývalého divadla). Neskôr budovu používali na rôzne účely. Dlhú dobu v nej sídlila mestská polícia. Po poslednej rekonštrukcii fasádu symbolicky uviedli do pôvodného stavu. Motív farebného olovnatého skla okien pripomína zachované fragmenty nástenných malieb synagógy.

Első zsinagóga (Európa udvar)

Az épület 1827-ben került a helyi zsidó hitközség tulajdonába, a város első zsinagógájává alakították (megemelték a magasságát, felépítették a női karzatot, új ablak- és ajtónyílásokat vágtak, befalazták az egykori színház ablakait). Később különböző célokra használták. Sokáig a városi rendőrség székhelye volt. Legutolsó felújítása során a főhomlokzatát jelzésszerűen helyreállították. A színes ólomüveg ablakok motívuma a zsinagóga töredékekben megmaradt falfestményére emlékeztet.

First synagogue (Courtyard of Europe)

In 1827, the ownership of the building was transferred to the Jewish Congregation of Komarno. The first synagogue was established here; the roof of the building was elevated, a new women's gallery was added, new windows and doorways were cut, and the windows of the former theater had been walled up. Successively, it was used for multiple purposes. It even used to be the headquarters of the city police. During its latest renovation, the main façade was restored in a way to allude to its synagogue function. Motifs on the stained glass windows depict the surviving murals of the synagogue.

Erste Synagoge (Europahof)

Das Gebäude ging 1827 in den Besitz der örtlichen jüdischen Gemeinde über und wurde zur ersten Synagoge der Stadt umgebaut (Höhenerhöhung, Neubau der Frauenempore, Einschnitt neuer Fenster und Türen, Einmauerung der Fenster des ehemaligen Theaters). Später wurde es für verschiedene Zwecke verwendet. Es war lange Zeit der Sitz der Stadtpolizei. Bei der letzten Renovierung wurde die Hauptfassade zeichenartig restauriert. Das Motiv der Buntglasfenster erinnert an ein (in Bruchteilen erhalten gebliebenes) Wandbild der Synagoge.

Neologická synagóga (na rohu ulíc Štúrovej a biskupa Királya)

Výstavbu veľkého neologického kostola na rohu ulíc biskupa Királya a Zorníčkovej (dnes Štúrovej) ukončili v roku 1863. Synagóga slúžila svojmu pôvodnému účelu do holokaustu. V roku 1950 ju pozostalí členovia obce predali, v nasledujúcom období už neslúžila ako kostol. Používali ju ako skladisko, dnes tu pôsobí fitness-centrum.

Neológ zsinagóga (Štúr és Király püspök utca sarka)

1863-ban fejezték be a Király püspök és a Hajnal (ma Štúr) utcák keresztezésén álló neológ Nagytemplom építését. A zsinagóga a Holokausztig működött. 1950-ben a megmaradt kis közösség eladta, templom jellege megszűnt, raktárként használták, ma felújítva sportközpont található benne.

Neolog Synagogue (Corner of Štúr és Király püspök Streets)

The construction work of the neolog Great Synagogue, located on the corner of Király püspök and Hajnal (currently Štúr) Streets was completed in 1863. The synagogue was operational until the Holocaust. In 1950, the decimated community decided to sell the building; it ceased to be a synagogue, and the building was turned into a warehouse. Today, it is home to a sports center.

Neolog-Synagoge (Ecke Štúrstraße / Bischof-Király-Straße)

Im Jahr 1863 wurde der Bau der neologischen Großkirche an der Kreuzung der Bischof-Király-Straße / Hajnalstraße (heute Štúrstraße) abgeschlossen. Die Synagoge war bis zum Holocaust in Betrieb. Sie wurde 1950 von der verbliebenen kleinen Gemeinde verkauft, ihr kirchlicher Charakter wurde aufgehoben, diente als Lagerhaus; heute (bereits renoviert) befindet sich hier ein Sportzentrum.

Chudobinec Menház (Eötvösova ulica 15.)

Výstavbu Chudobinca (Menház) započali v roku 1895, a otvorený bol dňa 11. októbra 1896. Mecenášom jeho vybudovania bol Kálmán Fried, ktorého pamätná tabuľa sa nachádza v synagóge. Podľa legendy Kálmán Fried nesúhlasil s modernizáciou, a preto si zaumienil, že sa bude modliť vo „vlastnej“ synagóge. Za týmto účelom dal podľa projektov Ferenc Fischera vybudovať impozantnú rohovú budovu na adrese Eötvösova ulica 15. Chudobinec dodnes patrí obci, je centrom náboženského a kultúrneho života tunajšej malej židovskej komunity.

Menház (Eötvös utca 15.)

1895-ben elkezdődött a Menház építése, felavatására 1896. október 11-én került sor, az építkezés mecénása Fried Kálmán volt, akinek emléktáblája ma is megtalálható a zsinagógában. A legenda szerint Fried Kálmán nem értett egyet a modernizációra törekvőkkel, úgy gondolta, hogy „saját” zsinagógájába jár majd imádkozni, ezért építtette fel Fischer Ferenc tervei alapján impozáns saroképületét az Eötvös utca 15. szám alatt. A Menház máig is a hitközség tulajdonában van, ide koncentrálódik a kis létszámú közösség vallási és kulturális élete.

Menház (Eötvös Street 15)

Construction of Menház started in 1895, and it was inaugurated on October 11, 1896. The construction was financed by Mr. Kálmán Fried, whose memorial plaque is treasured inside the synagogue. As the legend goes, Mr. Fried disagreed with the modernization aspirations, and therefore he chose to go to his “own” synagogue to pray, and commissioned the construction of a distinctive corner building at Eötvös Street 15, based on the design by architect Ferenc Fischer. Menház is still owned by the local Jewish congregation and serves as the hub of religious and cultural activities of the community.

Versorgungshaus (Eötvös-Straße 15.)

Der Bau des Versorgungshauses/Zufluchtsstätte begann 1895 und wurde am 11. Oktober 1896 eingeweiht. Der Bauherr war Kálmán Fried, dessen Gedenktafel heute noch in der Synagoge zu finden ist. Der Legende nach war Kálmán Fried mit den nach Modernisierung Strebenden nicht einverstanden, deshalb dachte er, er würde lieber in seiner „eigenen“ Synagoge beten, und er baute nach den Plänen von Ferenc Fischer in der Eötvös-Straße 15 ein imposantes Eckgebäude. Das Versorgungshaus/Zufluchtsstätte befindet sich auch heute noch im Besitz der Glaubensgemeinde, in der sich das religiöse und kulturelle Leben der kleinen Gemeinschaft konzentriert.

Ortodoxná synagóga (Špitálska ulica)

Veľký ortodoxný kostol bol vybudovaný v roku 1907. Jeho príbeh sa podobá príbehu neologickej synagógy. Vedenie obce budovu predalo v roku 1955 a následne stála takmer 40 rokov prázdna. V súčasnosti je súčasťou komplexu budov miestneho Zariadenia pre seniorov. Skutočnosť, že ide o bývalú synagógu, pripomína okoloidúcim okno zdobené Dávidovou hviezdou.

Ortodox zsinagóga (Ispotály utca)

1907-ben felépült az ortodox Nagytemplom, története a neológ zsinagógáéhoz hasonló, 1955-ben adta el a hitközség vezetősége, majdnem 40 évig állt üresen, jelenleg felújítva a városi idősek otthonának része. Az egykori zsinagógára egy hatágú csillagot ábrázoló ablak hívja fel az arra járók figyelmét.

Orthodox Synagogue (Ispotály Street)

By 1907, the orthodox Great Synagogue was built. Its history is quite similar to that of the neolog synagogue; in 1955, the leadership of the Jewish Community decided to sell it. For forty years, it was abandoned. Following renovation, the building has served as part of the municipal old age homes. A window shaped as a six-pointed star is an allusion to its former function as synagogue.

Orthodoxe Synagoge (Spitalstraße)

Die Große Orthodoxe Kirche wurde 1907 gebaut, ihre Geschichte ähnelt der Neolog-Synagoge, 1955 wurde sie von der Gemeindeleitung verkauft, stand fast 40 Jahre lang leer; heute ist sie Teil des städtischen Altersheims. Ein Fenster mit einem sechszackigen Stern zieht die Aufmerksamkeit der Besucher auf die ehemalige Synagoge hin.

Mikve a obytný dom (Eötvösova ulica 9.)

V roku 1930 sa začala výstavba obytného domu obce na adrese Eötvösova 9. Tu pôsobil kóšer bitúnok a pekáreň na macesy. Budova je dodnes vo vlastníctve obce. Z jej dvora vidno mikve (rituálny kúpeľ) Židovskej náboženskej obce v Komárne. Pred vchodom sa nachádza kameň zmiznutého (Stolpersteine) hlavného rabína dr. Ernő Waldmanna.

Mikve és lakóház (Eötvös utca 9.)

1930-ban megkezdődött a hitközségi lakóház építése az Eötvös utca 9. szám alatt. Itt működött a mészárszék és a maceszsütőde. Az épület ma is a hitközség tulajdona. Az udvar felőli részen megtekinthető a Komáromi Zsidó Hitközség mikvéje (rituális fürdő). A ház bejárata előtt található dr. Waldmann Ernő főrabbi botlatóköve.

Mikveh and residential building (Eötvös Street 9)

In 1930, the Jewish Community of Komarno commissioned a residential building at Eötvös Street 9. The building housed a butcher's shop and a matzah bakery. The building is still owned by the Jewish Congregation of Komarno. A ritual bath, the mikveh can be viewed from the courtyard. A Stolperstein (stumbling stone) was laid in front of the entrance, to commemorate former chief rabbi Dr. Ernő Waldmann, who fell victim to the Shoah.

Mikwe und Wohnhaus (Eötvös-Straße 9.)

1930 wurde mit dem Bau des Wohnhauses in der Eötvös-Straße 9 begonnen, in dem die Metzgerei und die Matzenbäckerei betrieben wurden. Das Gebäude befindet sich auch heute noch im Besitz der Glaubensgemeinde. Im hofseitigen Teil kann man die Mikwe (das Ritualbad) der Jüdischen Gemeinde Komárno besichtigen. Vor dem Eingang des Hauses befindet sich der Stolperstein von Oberrabbiner Dr. Ernő Waldmann.

Cintorín (Ulica zlatého muža)

Židovský cintorín sa kedysi nachádzal na okraji mesta. Dnes ho ohraničuje jedno z komárňanských sídlisk a nadjazd Bratislavskej cesty. Dom smútku bol vybudovaný v roku 1923, a dodnes slúži čoraz menšej náboženskej obci. Cintorín možno navštíviť vo vopred dohovorrenom termíne od úsvitu do západu slnka (okrem soboty a židovských sviatkov).

Temető (Aranyember utcája)

Egykor a város szélén helyezkedett el a zsidó temető. Mára az egyik lakótelep és a pozsonyi felüljáró határolja. 1923-ban épült fel a temetőben a ravatalozó, amely máig szolgálja a fogyatkozó létszámú közösséget. A temető előzetes bejelentkezés után napkeltétől napnyugtáig látogatható (szombat és a zsidó ünnepek kivételével).

Cemetery (Aranyember Street)

Once located on the edge of the town, there is the Jewish cemetery. Today, it is flanked by a housing project and an overpass leading to Bratislava. The funeral home was completed in 1923, and is still servicing the dwindling community. Subject to advance arrangement, the cemetery may be visited from sunrise to sunset (save Jewish holidays including Shabbat).

Friedhof (Straße des Goldenen Mannes)

Am Rande der Stadt befand sich einst der jüdische Friedhof. Heute wird es von einer Wohnsiedlung und der Preßburger Überführung begrenzt. 1923 wurde auf dem Friedhof die Leichenhalle angelegt, die auch heute noch der abnehmenden Gemeindezahl dient. Der Friedhof kann von Sonnenaufgang bis Sonnenuntergang (außer samstags und jüdische Feiertage) nach vorheriger Absprache besucht werden.

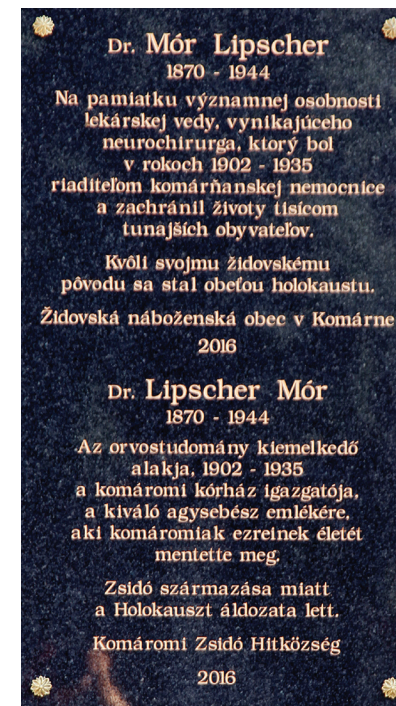

Nemocnica (Mederčská 39.)

Na budove chirurgie komárňanskej nemocnice bola umiestnená pamätná tabuľa Móra Lipschera. Na počesť významnej osobnosti lekárskej vedy, riaditeľa komárňanskej nemocnice v rokoch 1902–1935 a vynikajúceho mozgového chirurga ho dala inštalovať Židovská náboženská obec v Komárne.

Kórház (Megyeresi utca 39.)

A komáromi kórház sebészeti épületén Lipscher Mór emléktáblája került elhelyezésre. Az orvostudomány kiemelkedő alakja, 1902–1935 között a komáromi kórház igazgatója, a kiváló agysebész emlékére állíttatta 2016-ban a Komáromi Zsidó Hitközség.

Hospital (Mederčská 39.)

A memorial plaque dedicated to Dr. Mór Lipscher was placed on the surgical building of the Komarno hospital in 2016 by the Jewish Congregation of Komarno. Dr. Lipscher was a preeminent physician, brain surgeon, who served as director of the Komarno hospital from 1902 to 1935.

Krankenhaus (Mederčská 39.)

Im chirurgischen Gebäude des Komornoer Krankenhauses wurde 2016 von der Jüdischen Gemeinde Komárno eine Gedenktafel für Mór Lipscher angebracht. Diese herausragende Persönlichkeit der Medizin, der ausgezeichnete Hirnchirurg, war von 1902 bis 1935 Direktor des Krankenhauses in Komárno.

Pomník obětí holokaustu postrieľaných do Dunaja

Židovská náboženská obec v Komárne dala v roku 2017 inštalovať pomník na brehu Dunaja, na mieste, kde bolo mnoho našich súverencov postrieľaných do Dunaja. Koordináty GPS pomníka: 47°45'25.8"N 18°05'45.6"E

A Dunába lőtt Holokauszt áldozatok emlékköve

A Komáromi Zsidó Hitközség 2017-ben emlékkövet állíttatott a Duna-parton ott, ahol számos hittestvérünket lőtték a Dunába. Az emlékkő GPS koordinátái: 47°45'25.8"N 18°05'45.6"E

Memorial stone dedicated to the victims of the Holocaust shot into the Danube river

In 2017, the Jewish Congregation of Komarno erected a memorial stone on the bank of the Danube river where our Jewish brethren and sisters were cruelly murdered during the Shoah. The GPS coordinates are as follows: 47°45'25.8"N 18°05'45.6"E

Gedenkstein für die in die Donau geschossenen Holocaustopfer

2017 hat die Jüdische Gemeinde Komárno am Donauufer einen Gedenkstein errichtet, an dem Ort, wo viele unserer Brüder und Schwestern in die Donau geschossen wurden. GPS-Koordinaten des Gedenksteins: 47°45'25.8"N 18°05'45.6"E

Vydavateľ

Židovská náboženská obec v Komárne

Eötvösova ulica 15, 945 01 Komárno, Slovakia

Tel: 035/7731224

E-mail: kile@menhaz.sk

Web: www.menhaz.sk

Kiadó

Komáromi Zsidó Hitközség

Eötvös utca 15, 945 01 Komárno, Szlovákia

Tel: 035/7731224

E-mail: kile@menhaz.sk

Web: www.menhaz.sk

Publisher

Jewish Congregation of Komarno

Eötvös utca 15, 945 01 Komárno, Slovakia

Tel: +421/35/7731224

E-mail: kile@menhaz.sk

Web: www.menhaz.sk

Herausgeber

Jüdische Gemeinde Komárno

Eötvös-Straße 15, 94501 Komárno, Slowakei

Tel: +421/35/7731224

E-Mail: kile@menhaz.sk

Internet: www.menhaz.sk

NITRIANSKY
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ